

Á landsfundi hjá danska Javnaðarflokkinum:

Okkara uppskot eitt verdugt alternativ

— Ein ríkisfelagsskapur uttan búskaparligar bindingar kann geva nógv størri sjálvræði, enn vit fáa í einum suverenum stati. Tí eiga vit ikki at áseta dagin, tá samstarvið við Danmark endar, segði Jóannes Eidesgaard, formaður Javnaðarflokksins m. a. á landsstevnu hjá danska Javnaðarflokkinum

Tale til Socialdemokratiets temakongres i Odense 12. sept. 1999

Kære kongresdeltagere, det er mig en stor ære endnu engang at få lov til at holde en kort tale fra den 62. breddegrad - fra Færøerne midt i jeres travle temakongres.

Det er tredje gang, at jeg er inviteret til at holde en tale til Socialdemokratiets kongres. Første gang for at få afløb for alle de aggressioner, der herskede i kølvandet af den økonomiske krise, banksagen m.m. - anden gang for at lægge op til gensidig forståelse og denne gang for at være konstruktiv, give et bud på, hvad jeg og det færøske Socialdemokrati mener, at der bør ske af ændringer i forholdene mellem vore to lande.

Aggressivt, forstående og konstruktiv. En fornuftig og naturlig rækkefølge.

Olof Palme sagde engang, „at politik, det var at ville ændringer“. Meget klogt, når man ved, hvilke forandringer man tænkte på. Men det bliver dog i sidste ende et spørgsmål om, hvilke ændringer, det er, man ønsker. Vi må vel erkende, at de borgerlige også vil have ændringer, som vi for en stor del absolut ikke kan anbefale.

Broytningar eru neyðugar
God socialdemokratisk politik er ikke alene at ville ændringer, men ændringer, der skaber bedre levevilkår for det folk, vi lever i blandt. Fornuftig politik er fornuftige ændringer. Ikke ændringer for ændringernes skyld, men ændringer for folkets skyld. Ikke forfængelige ændringer, der måske ender med at sætte samfundet og dets værdier over styr, men ændringer, der giver folket et rigere og bedre liv. Ikke ændringer, der bringer vores navne i historiebøgerne, men ændringer, hvor man hjemme i den lille stue sætter pris på dem.

Men politik kan også være at indse, at der kommer til at ske ændringer. Indrømme at tiden ikke står stille, og at forholdene konstant udvikler sig. Den politiske udfordring er så at styre imod de kloge ændringer. Ændringer båret oppe af pragmatisme og sund fornuft og ikke ændringer, der kun har romantiske clichéer at støtte sig til.

Bara Hvítabók á skránni
Hvad angår forholdene

mellem Færøerne og Danmark så må alle parter i begge lande indse, at der kommer til at ske ændringer. Tiden er moden - det ligger i luften. Det tjener ikke noget formål nu at kæmpe imod denne udvikling, og det tjener heller ikke noget formål at analysere årsagerne til denne udvikling, for ændringerne kommer, uanset om vi bliver enige om årsagerne eller ej. „The times they are in changing“, synger Bob Dylan i en af sine klassikere.

I færøsk politik er der stort set kun et punkt på dagsorden, og det er de forfatningsmæssige relationer mellem Færøerne og Danmark. Landsstyret, koalitionen og et flertal i

„Det tjener ikke noget formål nu at kæmpe imod denne udvikling, og det tjener heller ikke noget formål at analysere årsagerne til denne udvikling, for ændringerne kommer, uanset om vi bliver enige om årsagerne eller ej. „The times they are in changing“, synger Bob Dylan i en af sine klassikere“

Lagtinget har sat kursen, og det er at Færøerne skal være en suveræn stat, hverken mere eller mindre.

Koreplanen er, at der allerede i år skal være forhandlinger mellem landsstyret og regeringen, og at Lagtinget og det færøske folk i begyndelsen af næste år skal tage stilling til forhandlingsresultatet. I den forbindelse er der fornylig udkommet en såkaldt Hvidbog, der redegør for, hvordan denne suverænitets skal opnås og hvilke forudsætninger og konsekvenser, der er forbundet med denne politiske handlingsplan.

Tíðin farin frá Heimastýrslógini

Socialdemokratiet på Færøerne har endnu ikke fundet det fornuftigt at kommentere denne Hvidbog, da vi ikke har haft den nødvendige tid til at læse og drøfte den og at indhente kommentarer fra sagkyndige. Vi melder ud efter vores kongres næste weekend. Derfor vil jeg heller ikke i dag kommentere denne, men i stedet pege på en løsning, som vores parti mener er en fornuftig vej at gå.

Vore forslag bygger på de tre S'er: Selvbærende, Solidaritet og Selvstyre. Vi vil, at al samfundsmæssig udvikling på Færøerne har til formål at skabe et solidarisk samfund for frie og

uafhængige mennesker, hvor omsorg for fælles interesser og folkets velfærd er i højsædet.

Alle vores bestræbelser er baseret på dette grundlag, også bestræbelserne henimod politisk selvbestemmelse og økonomisk uafhængighed, som er forudsætningen for egentligt selvstyre på Færøerne.

Socialdemokratiet konstaterer, at ingen er bedre i stand til at afgøre, hvad der er bedst for færingerne, end færingerne selv.

Socialdemokratiet konstaterer, at tiden er løbet fra Hjemmestyrelsen, og at det er nødvendigt med en ny orden. En orden, der svarer til de ønsker, som et flertal af befolkningen nærer, og som hviler

på den udvikling, der er foregået, siden Hjemmestyrelsen i 1948.

Grundað á egna framleiðslu

Derfor ønsker vi, at Hjemmestyrelsen afløses af en Selvstyrelov, som stadfæster en samarbejdsaftale mellem Færøerne og Danmark som to selvstændige og ligeleiladede lande i rigsfællesskab med hinanden. Aftalen skal fastslå, at Færøernes Lagting, der repræsenterer det færøske folk, er højeste myndighed på Færøerne, og at dette er uigenkaldeligt. Aftalen skal desuden fjerne alle formelle hindringer for, hvilke sager og sagsområder, der kan overtages. Som et første skridt frem imod større færøsk selvbestemmelse skal en overtagelse af retsvæsenet forberedes.

Socialdemokratiet konstaterer, at det økonomiske fundament under det færøske velfærdssamfund bør være baseret på vor egen produktion. Derfor ønsker vi, at ydelserne fra riget anvendes til at styrke Færøernes økonomiske uafhængighed. Vort synspunkt er, at pengeydelsen mellem landene i et rigsfællesskab har til formål at sikre borgerne et værdigt liv. Det er ikke tale om en almisse, men en naturlig ret i det samarbejde, som rigsfællesskabet er ramme om.

Ikki missa

meira fyrri minni

Men samtidigt foreslår vi, at blokstilskuddet på sigt skal reduceres og afvikles. Derfor foreslår vi, at der opstilles et forhold mellem væksten i det færøske BNP og en reduktion i blokstilskuddet. Efter denne model kan blokstilskuddet reduceres, uden at det får uheldige konsekvenser for den færøske økonomi og derved for den færøske velfærd.

Med andre ord ønsker vi, at der arbejdes målrettet frem mod egentligt selvstyre, og vi ønsker, at alle ændringer og nydannelser fremmes på et trykt grundlag med henblik på, at færingerne ikke gennem selvstyre mister mere for mindre. Vi lægger afgørende vægt på, at der arbejdes med ansvarsforhold og med fornuft frem mod et stadigt voksende selvstyre. Dette betyder bl.a., at de økonomiske og administrative betingelser skal være i orden, for overtagelser bliver fremmet.

Endadagfesting ikki setast fyrri ríkisfelagsskapin

Selvstyre efter denne model har således ingen begrænsninger, for gennem samarbejdsaftalen kan vi øge vort selvstyre fra delvis til fuldt selvstyre, efterhånden som vi skaber de finansielle og administrative forudsætninger. Vi konstaterer, at samtidig med, at kursen nu er sat imod politisk selvstyre, gøres det stadigt nødvendigt, at Færøerne ikke bliver afsøndret ved at frasige sig samarbejdsmuligheder. Vi har brug for internationalt samarbejde, og vi har brug

Socialdemokratiet konstaterer, at tiden er løbet fra Hjemmestyrelsen, og at det er nødvendigt med en ny orden. En orden, der svarer til de ønsker, som et flertal af befolkningen nærer, og som hviler på den udvikling, der er foregået, siden Hjemmestyrelsen i 1948

for nordisk samarbejde. Men især har vi brug for det samarbejde, som rigsfællesskabet er ramme om. Et rigsfællesskab frigjort af økonomiske bindinger kan meget vel vise sig at give større reel selvbestemmelse, end man ville opnå som suveræn stat. Derfor skal der ikke sættes en slutdato for samarbejdet. En eventuel ophævelse af samarbejdet kan træffes til enhver tid, såfremt omstændighederne måtte gøre

en sådan afgørelse aktuel.

Løgtingið suverent

Til sidst vil jeg ganske kort gengive Hvidbogens begrundelse for suverænitetsplanerne på Færøerne. Det bliver sagt, at det for det første er spørgsmålet om Lagtingets kompetence. Den skal ikke være en delegation, hvilket vi hellere ikke mener. For det næste, at lagtingslove ikke skal vige for folketingslove. De skal have samme status, dog på hvert sit område. Her er vi også helt enige. For det tredje, at Færøerne får større kompetence til at indgå bilaterale aftaler. Og også på det tredje og sidste punkt er vi enige.

Af disse tre, er Lagtingets kompetence den sværeste, da den berører grundlovens paragraf tre. Hvidbogens forfattere afskriver meget hurtigt vores forslag til ændringer, da de mener,

— Politikkur er at vilja broytningar, hevur Olof Palme einaferð sagt.

— Men tað skulu vera broytningar, sum geva lyftu um bata, noring og hugflog til virknisfýsni, segði Jóannes Eidesgaard á landsstevnu hjá danska javnaðarflokkinum

områder, og at denne aftale bliver godkendt i de respektive parlamenter og internationalt anmeldt, så har dette den nødvendige statsretlige hjemmel. På et senere tidspunkt kan disse tages med i en grundlovsændring, såfremt det skønnes nødvendigt.

Hvidbogens anden forudsætning er en konsekvens af den første. Hvad angår kompetence til at indgå bilaterale aftaler, så bør det ikke være nogen hindring, da det mere er et spørgsmål om at få stadfæstet og udvidet en gældende praksis.

Vi i vores parti er overbevist om, at vi med vores forslag har givet landsstyrets suverænitetsplan og den færøske debat et værdigt alternativ.

Så i sidste ende bliver det måske alligevel et spørgsmål om, som Palme sagde det, „at politik er at ville ændringer, der giver løfte om forbedringer, næring til fantasi og handlekraft, stimulans til drømme og visioner“.

Tak for kongressen opmærksomhed.

Jóannes Eidesgaard, lagtingsmedlem og MF formand for Fóroya Javnaðarflokk (Færøernes Socialdemokrati)